

ענף הבקר לחלב בעולם

"אזורים"

מרדכי מלען – המ"ב

אפריקה, ימצא בקרבת העיר Faro שרידים מרשימים של ב"ס כזה, עם מצפן/שושנת רוחות על שטח של דונם ויותר, עשוי אבנים. אז כאשר גילו את האיים הללו ויישבו אותם, צריך היה שם לא רק לכל אי אלא לכולם כקבוצה והחליטו על AÇORES, משום עוד מראשית גילוי האיים שמו לב למספר העצום של ציפורי טרף מסוג נץ קצר-כנפיים, הקרוי בפורטוגזית AÇOR (מבטאים אָסור). מכאן ועד לאזורים המרחק קצר. אגב, לפחות פעם אחת פגשתי בנץ כזה שצלל לעברי, אך התברר שלא אלי התכוון אלא שהתביית על שפן שהציץ מן הסבך לא הרחק משם. הנץ נבהל מן האוזניים הגדולות שלי והשפן ניצל.

למה ואיך מגיע רפתן למקום נידח כזה? לפני למעלה משלושים שנה, בדרך לשליחות מעבר לים, עברה אוניתנו לאורך האי סאן מיגל, אשר צץ בקר בהיר אחד בהפתעה מתוך מימי האטלנטיק. יום שלם שטנו לאורך האי ובמשך שלשה עשורים בשל אי הרצון לבוא ולבקר במקום – ובסביבה הקרובה, פחות או יותר. זה בכלל לא פשוט, כי קשה למצוא אדם בישראל ואפילו בין משרדי הנסיעות, שיודע בדיוק איפה האזורים, שלא לדבר על איך להגיע לשם. אך התעקשתי והגענו; ענין לא זול אך כדאי ומהנה מאד.

תשעת האיים מפורזים מעט, כיאה למוצרים וולקניים כאלה. המרחקים ביניהם נעים בין 30 עד 90 דקות טיסה במטוס מדחפים קטן. למי שלא דוחק הזמן, יש גם סירות וספינות שונות בין האיים. לכל אי אופי משלו, אך משותפות להם כמה תכונות בולטות: נופים יפים וצמחיה טבעית עשירה, נקיון מופתי וסדר להפליא,

"אזורים" זה לא דוקא שם של חברה קבלנית להקמת בתי דירות רב-קומתיים. יש מקום כזה בעולם, באמצע האי-כלום, כשעתיים שמש מערבה לפורטוגל ארץ-האם. להזכיר נשכחות משיעורי הגיאוגרפיה בבית הספר, כדור הארץ מחולק ל-360 מעלות אורך, הנספרות מגריניץ' שבאנגליה 180° מעלות מערבה ו-180° מזרחה. מאחר שסיבוב כדור-הארץ על צירו אורך כ-24 שעות, מחלקים את 360 המעלות ל-24 ומקבלים שכל 15 מעלות שוות לשעת-שמש, כלומר יש להזיז את השעון. באותה צורה מחולק כדור-הארץ למעלות רוחב, כאשר מוצא האפס הוא קו-המשווה וממנו סופרים צפונה, או דרומה – לפי המקרה.

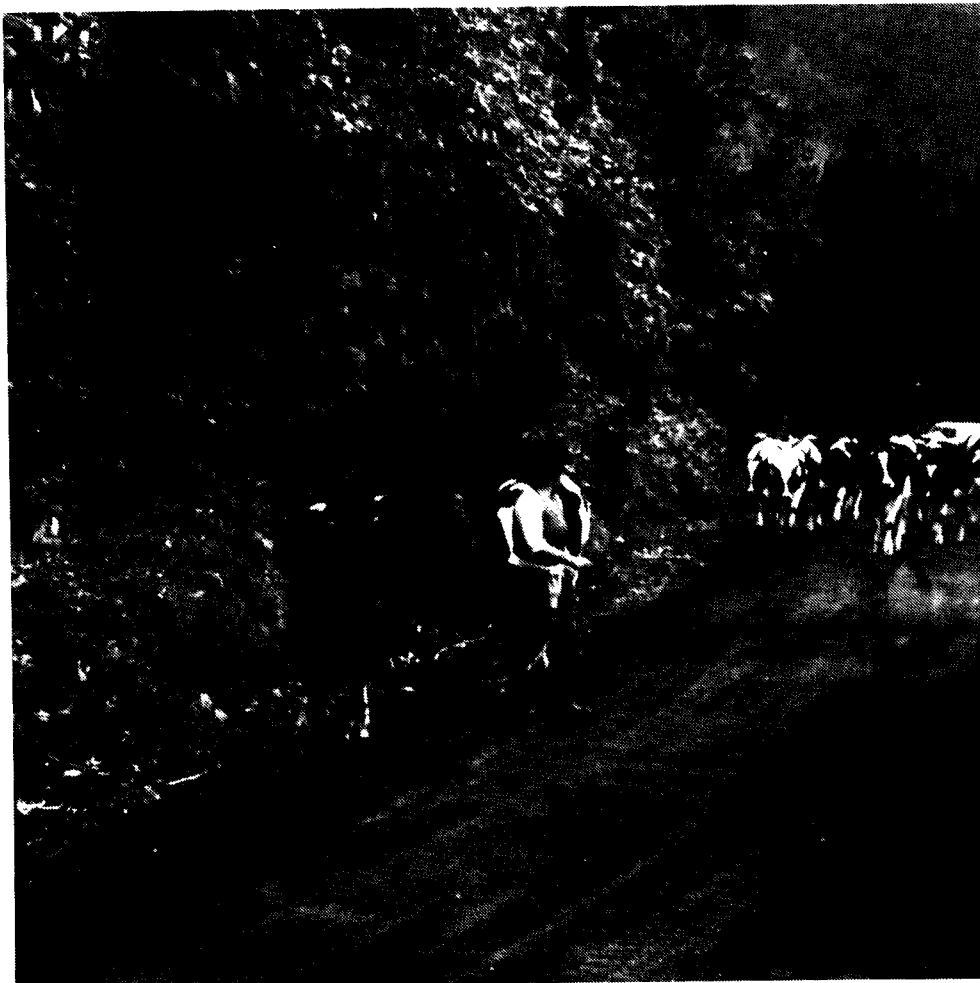
על-ידי הצלבת ציון קו האורך עם ציון קו הרוחב נקבל מיקום מדויק של מטרותנו. אגב, כל ספן או טייס ימצא בעצמו ובלי כל קושי בעזרת המיכשור העומד לרשותו. לא כן היה הדבר לפני מאות בשנים, בטרם מופה כל כדור הארץ ואף טרם ידעו מה יש מעבר לאופק מערבה, אם בכלל יש שם עוד משהו. מלחמות דת ומדע התנהלו סביב הנושא הזה במשך תקופה ארוכה מאד. בהקשר זה יש לראות את עוזם ואומץ לבם של יורדי-הים דאז בתוך אחר יבשות ואדמות שבדמיון.

כך קרה שרק במאה ה-15 התחילו ליישב את האיים האזורים, אם גם היה איזה שהוא מידע קודם על קיומם עוד כמאה שנים קודם לכן. מאז ומתמיד, בין יורדי-הים ומגלי העולם המובהקים נמנו הפורטוגזים ושמותיהם מקשטים את המפות עד היום. אפילו בית ספר לנווטים היה להם כבר לפני 500 שנה. מי שמטייל בפורטוגל ומזדמן בדרום הרחוק מול

כמובן, שפע המרעה במשך כל ימות השנה הביא לידי פיתוח הבקר לחלב כענף בעל משקל כלכלי מכריע. בלי להיכנס לסטטיסטיקות רשמיות (ביקשתי מידע מעודכן מן רשויות בפורטוגל), אי־אפשר שלא להתרשם מאלפי הפרות הרועות בנחת, כולן כרובן שחור־לבן, אם גם ראיתי כמה עדרי בשר צבעוניים. בלי ספק, החלב שולט בשטח – נדמה שלפחות מחצית התחבורה בדרכים עוסקת בהובלת חלב, כמעט אך ורק בכדים: על גבי חמור או סוס, בעגלה

אקלים נח ביותר (טמפרטורת קיץ ממוצעת של 22 מע"צ ובחורף כ־12 מע"צ), והעיקר האנושים – אדיבים ומנומסים ומסבירי פנים איש לרעהו וכמובן גם לתייר המזדמן לעתים רחוקות.

למן הרגע הראשון הדהים אותנו הנוף. מוצאם הוולקני של האיים ניכר בכל, אך כידוע הלהבה הופכת במרוצת הדורות לאדמה פוריה מאד, מצמיחה שלל פרחים ועצים ועשב למרעה הבקר. לפי המקום, יש ומגדלים גפן לענבי יין, עצי פרי, אגנס, פסיפלורה, תה ואפילו קפה.

מי זאת עולה מן הבקעה? הרפתנית מובילה את העדר למרעה בהרים, כשהיא צועדת בראש ומחזיקה את הפר בשרשרת, כאילו דבר של מה־בכך. צולם באי סאן מיגל.

צפוגית לאי סאן ג'ורג' ישנו עוד אי קטן, אליו מביאים את הבקר בסירות בכל אביב כאשר העשב טוב במיוחד. לא מבזבזים שטח.

נגיד ומה נאמר, קשה לחיות בלי כל המטרדים המוכרים. אך התגברנו והחזקנו מעמד. כאמור, שיטת הרעיה מתחשבת בצרכים התזונתיים של קבוצות הבקר השונות. חלקה טריה מוקצבת קודם כל לחולבות, שזה מזונן היחיד כמעט, ברב המקרים. כעבור כמה ימים ובהתאם למצב העשב, מעבירים את החולבות לחלקה אחרת, בעוד את החלקה האכולה חלקית נותנים ליבשות או לגידול לשם ניקוי השטח. באביב, כאשר צמיחת העשב חזקה ביותר, קוצרים חלקות עודפות ומייבשים לשחת. מובילים בתפוזרת ועושים ערמות עגולות בפינת השדה, אך יותר ויותר עוברים לכיבוש השחת, אפילו חבילות גדולות ראינו מושחלות לתוך שרוולי פלסטיק. חלק מן העשב האביבי העודף קוצרים לתחמיץ, שגם אותו מכינים בבורות שטוחים חפורים באדמה. נוכחנו שהם עובדים בצורה דייקנית ביותר: הידוק טוב וכיסוי מעולה ביריעות פלסטיק שחור, שגם

רתומה לשוורים, סוסים או טרקטור, באופנועים עם סירה, ובטנדרים. אל תחפשו סמיטריילר או משאית גדולה, היא לא תוכל לתמרן בדרכים המפותלות והתלולות, בדרך כלל.

אין רפתות! כי אין בהן צורך. הבקר תמיד במרעה, שנוהגים בו מחזוריות ברעיה באופן די פשוט וחכם. החלקות מחולקות על ידי חומות או גלי אבן לבה שסקלו מן שטח, לרב מוסתרות על ידי שיחי הורטנזיות (Hydrangea) או ורדים ופרחים שונים. הפרות לא אוהבות את טעם הפרחים היפים, כך שלעתים מזומנות יש צורך לקצור בהם באמצעות חרמשים מוטוריים. בכלל, מראה נפוץ הוא לפגוש ב"פלוגות חרמש" כאלה אפילו בפינות הנידחות ביותר, כשאנשיהן עוסקים בגיוס, ניקוי שולי הדרכים וצחצוח הנוף בכל צורה אפשרית. פלא פלאים! לא היה אפילו יתוש אחד לעקיצה ולא זבובים לזמזום; אבק כמעט ואין. היות ואין צורך ברפתות, גם אין בעיות אקולוגיות או זיהום הסביבה. מה

מכון חליבה נייד משוכלל, עם אבוסים למ"מ (מקפלים אותם פנימה בעת הנסיעה בדרכים). הפרות מתרגלות על נקלה להיכנס לחליבה בשעה היעודה. צולם באי סאן ג'ורג, המתמחה במיוחד בתעשיית הגבינה שלו.

יש גם שכלולים. למשל, מכוני חליבה נגררים על ידי טרקטור, עם במה מוגבהת לפרות, ואפילו עם אבוסים לתוספת מ"מ, דבר נדיר מאד. כאמור, את החלב אוספים ומובילים בכדים.

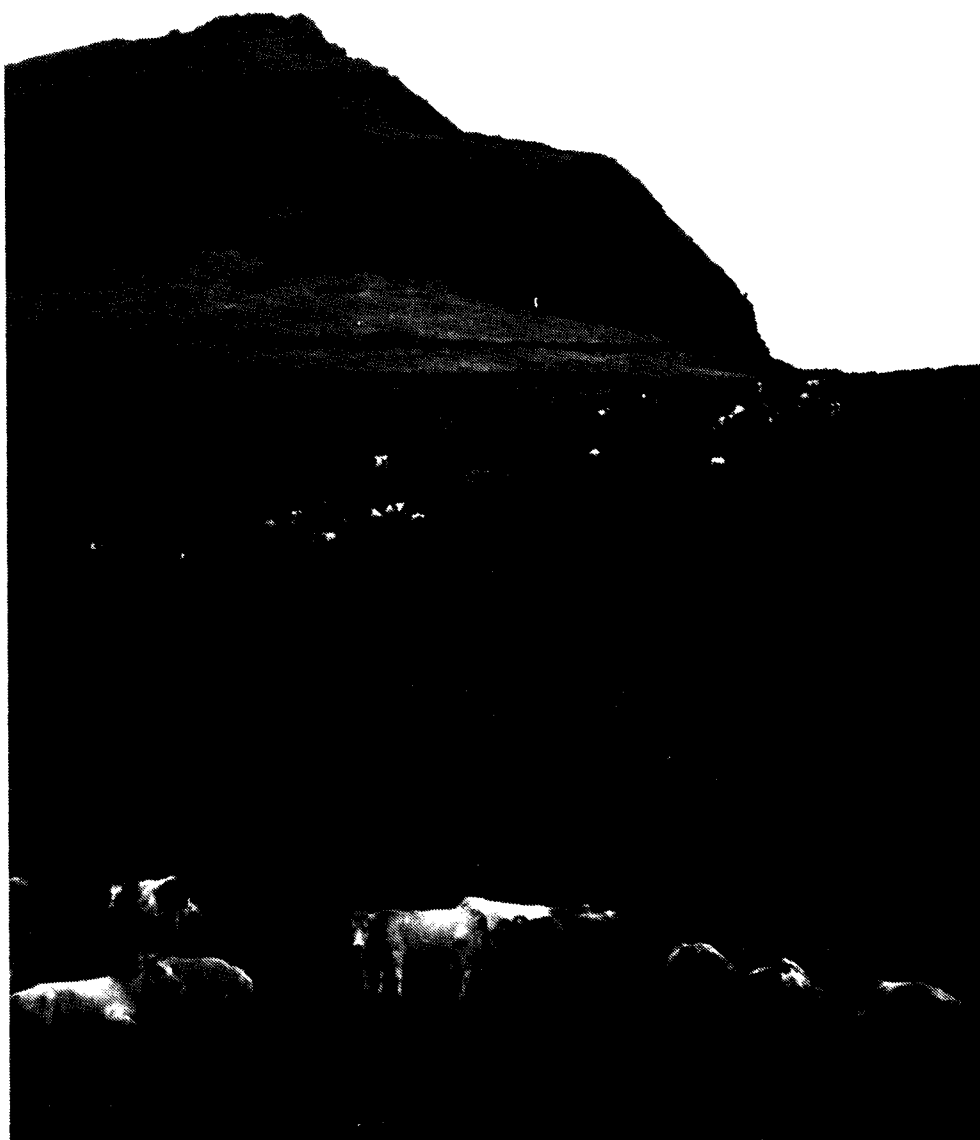
בכל אי יש כמה מחלבות הקולטות את החלב, ויש שהן גם מייצרות גבינות קשות, לצד חמאה ומוצרי חלב ניגרים שונים. אמנם, אין להם 850 מותגים כמו בישראל, אך מה שהם מייצרים זה טוב וטעים. גבינה קשה מן אי סאן ג'ורג' למשל, מייצאים לפורטוגל. רב התיירים באים מפורטוגל וכולם קונים ולוקחים איתם בחזרה לפחות "גלגל" גבינה אחד, במשקל 7 עד 12 ק"ג.

כמעט בא לי להיסחף ולקבוע, שהאיים האלה הם הדבר הכי קרוב לגן עדן עלי אדמות – מבחינת נוף, אקלים וחקלאות בודאי. סביר להניח, שיש גם קשיים ובעיות בחיי היומיום אותם המבקר לרגע לא רואה. אך מי שרוצה להנות מאוירת נופש אמיתית בסביבה כפרית מקורית (כאמור, יש יין וגבינות בשפע), מוקף ים עתיר דגה – זה המקום.

עליהן מכבידים באמצעים שונים על מנת להצמידן לתחמיץ. עבודה מקצועית מעולה. שוב, את השאריות בחלקות הקצורות הללו מיעדים ליבשות או לגידול.

דבר שהרשימו מן הרגע הראשון הוא גודלן של הבהמות, לבטח מעל 600 ק"ג לפרה. ניכר היה שאין הכוונה טיפוחית באמצעות הזרעה מלאכותית. ראיה לכך, יש עדרים עם עטינים יפים ויש כאלה הלקויים מאד בנושא זה. הכל תלוי בפר שעבד בעדר. קשה לתאר סידור יעיל יותר בתנאים אלה, מאשר הרבעה טבעית במרעה. אולם, מן הנכון היה להשתמש בפרים יותר טובים. עוד יגיעו לזה, יש להניח.

מובן מאליו, במשטר מרעה מובהק כזה **חולבים במרעה**, פעמיים ביום. הסידור המקובל הוא, לרכז הפרות בפינת החלקה שם הן רועות, לקרוא להן לגשת למקום החליבה, בו מעמידים עגלה קטנה ועליה מנוע+משאבת זואקום, ממנה מסתעפות שתי זרועות/צינורות עם ברזימפעמים. כך אפשר לחלוב במכונות מיטלטלות, כפי שנהגו פעם ברפתותינו. אבל

עדר בקר לבשר "צבעוני", בעוד ברקע בקר חלב שחור-לבן במורד ההר. חלקות המרעה מגיעות עד ראש ההר הנמצא כ-600 עד 800 מטר מעל פני הים הרחוק רק במעט משם. צולם באי סאן ג'ורג.